

Projectplan voor de ontwikkeling van een biologische tuinderij op de Zanderij Noord

Doel biologische tuinderij

De doelstelling van de biologische tuinderij is inwoners van Castricum van biologische gekweekte groente en fruit te voorzien in een korte voedselketen. Er zal geen gebruik worden gemaakt van kunstmest of chemische bestrijdingsmiddelen. Verkoop zal geschieden middels een abonnementsmodel, waarbij er wekelijks een pakket groente/fruit kan worden opgehaald of geoogst. Door vaste wekelijkse afname worden de teelten afgestemd op de werkelijke vraag. Hierdoor worden de overschotten tot een minimum beperkt.

Educatie is daarbij een nevendoelstelling. Lokale onderwijsinstelling Vonk gaat hun opleidingsprogramma verbreden met biologische tuinbouw en wil gebruik maken van de faciliteiten op de tuinderij en samen met de bio-tuinders praktijkles aan hun scholieren gaan aanbieden.

Ook wordt aangesloten bij de natuurontwikkeling Zanderij Noord. De locatie van de tuinderij maakt onderdeel uit van het te ontwikkelen natuurgebied aan de westzijde van de Duinenboschweg en levert een bijdrage aan de versterking van de biodiversiteit en waterhuishouding.

Betrokken partijen

Eigenaren: Twee lokale ondernemers en maatschappelijk betrokken burgers die woonachtig zijn in Zanderij Noord en Bakkum. Eigenaren zetten zich in voor een passende herbestemming van hun kavel die aansluit bij de doelstellingen van Zanderij Noord.

Biologische tuinders: ervaren circulaire en biologische tuinders uit Castricum. Ze brengen naast hun zakelijke ervaring in het opzetten en (re)structureren van organisaties ook een specifieke ervaring in het opzetten van een CSA (Community Supported Agriculture), zijn nu al deeltijd bio-tuinier buiten de regio en volgen een specifieke nascholing voor biologisch-dynamische landbouw (de enige in Nederland) aan de Warmonderhof. In de bijlage van dit projectplan hebben de biologische tuinders dit verder uitgewerkt.

VONK: Is een regionale middelbare school met een vestiging voor VMBO in Castricum. Vonk heeft als excellente groenschool grote moeite om toekomstbestendig boeren in te passen in hun profiel. Ze hebben niet de plek en niet de moeilijk te verwerven kennis. Op de biologische tuinderij locatie zal Vonk les gaan geven over duurzame landbouw in combinatie met praktijklessen.

Juridische constructie samenwerkingen

Eigenaren:

- Zijn en blijven eigenaar van hun kavel grond op de Zanderij Noord aan de Zanderijweg.
- Bouwen en verhuren een opkweekkas met gelegenheid voor instructie, toiletgroep, pantry, kleedruimte en duurzame energievoorziening aan VONK. Biologische tuinders kunnen gebruik maken van de faciliteiten van de kweekkas en deze mede gebruiken voor opkweek.
- Verpachten alle beschikbare bio-tuingrond op hun kavel aan de biologische tuinders.
- Verplaatsen en renoveren de voormalig bollenschuur van het eind van de Geversweg naar hun perceel en verhuren deze vervolgens aan de biologische tuinders voor de opslag van hun gereedschap, zaai en mest goederen en teelt opbrengst.
- Slopen de bestaande schuurtjes op hun perceel.
- Sluiten met de Gemeente Castricum een anterieure overeenkomst waarin de financiële- en functiezekerheid op het perceel geborgd is.
- Sluiten een kwalitatieve verplichting met provincie Noord-Holland ten aanzien van zelfrealisatie natuur.

Biologische tuinders

- Pachten de grond en zorgen voor biologisch beheer
- Begeleiden scholieren van Vonk

VONK

- Huurt kweekkas
- Geeft les over duurzame landbouw in combinatie met praktijklessen.

VONK en biologische tuinders sluiten een onderlinge overeenkomst voor

- enerzijds het bieden van leer-werk plekken en gastlessen en
- anderzijds het beheer van het door Vonk gehuurde gebouw en het gebruik van de voorzieningen in het gebouw

Bebouwing en inrichting

Er is een inrichtingsschets gemaakt waarop een indeling gemaakt is die ruimtelijk mogelijk is. Op basis hiervan is door de gemeente in het ontwerpbestemmingsplan een bouwblok opgenomen waarbinnen de gebouwen komen. Daarnaast is een aanduiding opgenomen voor de locatie van de parkeerplaatsen. Deze locatie is tot stand gekomen naar aanleiding van een bewonersavond op 1 november 2023 en raadsconsultatie op 30 november 2023 waar gesproken is over de beste locatie. Naar aanleiding van de bewonersavond en de consultatie heeft de gemeenteraad aangegeven voorkeur te hebben voor zuidzijde van het perceel.. Het bestemmingsplan is bepalend voor de locatie waar de bebouwing komt. De exacte indeling van het terrein zal nog nader uitgewerkt worden en besproken worden met omwonenden voordat met de definitieve inrichting gestart wordt.

De totale perceelsoppervlakte is 7.800 m². De globale verdeling is:

- 5.800 m² tuinen (inclusief paden)
- 225 m² bebouwing (75m² werkschuur en 150 m² kweekkas)
- 40 m² niet overdekte fietsenstalling

- 40 m² verharde paden
- 125 m² verharde weg
- 65 m² parkeren
- 1500 m² natuur en water. Dat is circa 20% van het totale gebied

In het ontwerpbestemmingsplan wordt een voorwaardelijke verplichting opgenomen dat er alleen gebouwd mag worden als bestaande gebouwen verwijderd worden. De totale oppervlakte van deze gebouwen is 245m².

- Bestaande schuur aan einde Geversweg (60m²)
- Schuur van PWN (80m²)
- Bestaande twee schuren op terrein biologische tuinderij (105m²)

Economische onderbouwing haalbaarheid

De opbrengst uit de bio-tuinderij is beperkt maar wel gegarandeerd door een lidmaatschap vorm (voor 100 aandelen / monden) waar ruim voldoende belangstelling voor is. Bio-tuinders kunnen met de opbrengst van deze locatie slechts een deeltijd inkomen genereren.

Neveninkomsten voor de biologische tuinders kunnen gegenereerd worden uit diensten aan VONK tbv onderwijs aan hun leerlingen in de bio-tuinderij en werkzaamheden elders.

Grondeigenaren hebben sympathie voor het bio-tuinderij concept en zullen daarom een minimale pacht en verhuur prijs berekenen aan de biologische tuinders.

Voorzieningen die noodzakelijk zijn voor duurzame exploitatie van de biotuinderij zoals een instructie- en pauze lokaal voor vrijwilligers, een toiletgroep, keukentje, off-grid energie voorziening etc. worden gedeeld met VONK in de opkweekkas.

Eigenaren realiseren de bouw en inrichting van de opkweekkas en verhuren deze aan VONK voor een minimale periode van 5 jaar met de intentie om te verlengen. Er is overeenstemming tussen eigenaren en VONK over het bouwbudget en kosten voor verhuur en beheer.

Mocht onverhoopt dit initiatief niet succesvol zijn, dan ligt het financiële risico bij de grondeigenaren. De grondeigenaren zullen met de Gemeente Castricum een anterieure overeenkomst sluiten waarin de financiële- en functiezekerheid geborgd is.

Andere invulling van deze locatie is niet mogelijk. Het bestemmingsplan en anterieure overeenkomst maken dat niet mogelijk.

Om het plan mogelijk te maken is een passende compensatievergoeding nodig, in verband met de waardevermindering van de grond en inrichtings- en beheerskosten door de aanwijzing door de provincie als NNN-gebied en het in het bestemmingsplan wijzigen van agrarische naar natuurbestemming. Hierover dienen afspraken gemaakt te worden met de Provincie Noord-Holland, zoals beheersubsidie.

Bijlage: Toelichting plan biologische tuinderij

De Zanderij Noord is een karakteristiek geestgrondengebied dat de overgang vormt tussen de duinen en het dorp Castricum. Het is een gebied dat historisch gezien veelal in gebruik is voor de kleinschalige tuinbouw en als bollengebied. Het gebied grenst aan het huidige Natuurnetwerk Nederland (NNN). Het ruimtelijk kader (2020) beschrijft hoe de Zanderij Noord kan worden heringericht tot een natuurgebied met een rijke biodiversiteit

Een deelgebied binnen de Zanderij Noord - het gedeelte grenzend aan Kinderboerderij 't Dierenduintje en omsloten door de Zanderijweg en het treinspoor - vormt een apart gedeelte; zonder directe aansluiting op het NNN gebied. Een gedeelte dat op het oog minder logisch en juist complexer is voor natuurontwikkeling. Dit wordt ook duidelijk in het onderstaande schetsontwerp van de betreffende percelen in de Zanderij (Bosch Slabbers 2019), waarin de optie voor een voedselbos wordt weergegeven.

Wij - de grondeigenaren van dit deelgebied, twee ondernemende, biologische tuinders en het VONK VMBO Castricum - zien mogelijkheden voor een andere, agro-ecologische invulling van dit deelgebied. Een Natuur-inclusieve Tuinderij en Leerwerkplek. Verschillende gesprekken hebben inmiddels geleid tot positieve reacties bij alle stakeholders.

Uitdaging en potentie

Een Natuur-inclusieve Tuinderij en Leerwerkplek dient verschillende, relevante maatschappelijke uitdagingen - zonder dat het de beoogde functie in het nieuw te ontwikkelen natuurgebied hoeft te verliezen.

- **Belang van lokale, korte ketens voor de voedselvoorziening.** Lokale productie van voedsel zorgt ervoor dat producten een minder lange weg hoeven af te leggen voordat ze op het bord liggen. De provincie Noord-Holland wil dat in 2030 25% van het eten uit de regio komt. Deze plek biedt de mogelijkheid om een deel van de gemeenschap 30 weken per jaar te voorzien van lokale, biologische groente.
- **Creatie van een duurzaam voedselsysteem.** Een van de grootste uitdagingen in onze tijd is de verduurzaming van ons voedselsysteem; regeneratief - dus met een verbetering van de bodem en de biodiversiteit. Biologisch-dynamisch. Deze plek biedt de mogelijkheid om dit in Castricum neer te zetten.
- **Realisatie van een lokaal, aansprekend voorbeeld.** In de omgeving van Castricum ontbreken dit type initiatieven - zonde voor een gebied met een geschiedenis van lokale, kleinschalige tuinderijen, een vrij grote bevolkingsdichtheid en een groeiend ecologisch bewustzijn.
- **Realisatie van extra praktijkgerichte leerwerkplekken in het groen.** VONK Castricum biedt het VMBO profiel Groen aan. De onderwijsinstelling geeft aan een duidelijke behoefte te hebben aan extra (met name biologische) Leerwerktrajecten en Beroepsgerichte Keuzevakken. Deze plek biedt dit en sluit naadloos aan op het profiel Groen.
- **Behoud van natuurlijke overgang naar NNN-gebied.** De beoogde agro-ecologische invulling zorgt voor een natuurlijke overgang met veel belevingswaarde vanuit Castricum en Bakkum naar het achtergelegen natuurgebied.

Impressie

De Zanderij zoals we dat voor ogen hebben is een lokale gemeenschap die zich eigenaar voelt van het 'project' om duurzaam groente te verbouwen aan de Zanderijweg. Om dit stuk land mooier, diverser en dus waardevoller achter te laten voor toekomstige generaties. En om een nieuwe, jongere generatie op te leiden en kennis te laten maken met de lokale toekomst van onze voedselvoorziening. De onderstaande schets geeft een doorkijkje naar de beoogde ontwikkeling.

Doelstellingen en uitgangspunten

Wij vergroten biodiversiteit en bodemleven. Wij boeren klimaat positief; met als resultaat een overvloed aan gezond eten, groeiend in een nieuw agro-ecologisch landschap. En ondertussen delen wij ons enthousiasme met de toekomstige generaties. In het hart van een sterke, lokale gemeenschap.

- *De Zanderij* is regeneratief: ecologische, sociale én economische winst.
- *De Zanderij* verbindt natuur, landbouw, onderwijs en de lokale gemeenschap.
- *De Zanderij* enthousiasmeert niet alleen een lokale community van inwoners, maar ook een nieuwe lichter tuinbouwers door middel van leerwerkplekken.
- *De Zanderij* is het jaar rond in beheer en is een fijne, goed onderhouden plek, zonder overlast en waar men graag komt.
- *De Zanderij* is gestoeld op de principes van de biologisch-dynamische landbouw; maar is niet dogmatisch - kan het beter (lees: regeneratiever) dan doen we dat.
- *De Zanderij* is een voorbeeld van duurzaamheid en het duurzaam gebruik van natuurlijke hulpbronnen zoals water.
- *De Zanderij* is financieel robuust en genereert een eerlijk (toekomstbestendig) inkomen voor de boer én een betaalbaar aanbod voor de consument.

Invulling en functies

De Zanderij kent verschillende functies; hieronder worden deze toekomstige onderdelen kort uitgewerkt.

- **CSA / Community Supported Agriculture.** We zetten *De Zanderij* op als een CSA¹ waarbij dorpsgenoten lid worden van de tuinderij en zo een deel van de oogst afnemen gedurende het seizoen. De leden delen de verantwoordelijkheid en het risico met de tuinderij; de leden krijgen rechtstreeks toegang tot gezonde, verse en lokaal geproduceerde groenten en fruit, terwijl de tuinderij verzekerd is van een afzetmarkt voor haar producten. Het lidmaatschap is betaalbaar² en er wordt gestreefd naar een inclusieve en betrokken gemeenschap waarbij de leden worden uitgenodigd om actief deel te nemen aan de tuinderij. We gaan ervan uit dat we ruimte hebben voor ca. 100 aandelen.

Mooie, relevante voorbeelden in Nederland zijn:

- Zeist // <https://www.tuinenvankraaybeekhof.nl/>
- Nijmegen // <https://horsterhof.nl/>
- Duiven // <https://www.bodemzicht.nl/>
- **Natuur-inclusieve Tuinderij.** *De Zanderij* wordt gerund door twee professionele, ondernemende tuinders die verantwoordelijk zijn voor het beheer van de tuin. Regeneratief, met bodem- en biodiversiteitsverbetering als kern. *De Zanderij* wordt op een natuur-inclusieve manier opgezet, met een combinatie van eenjarige en meerjarige gewassen in strokenteelt, waar mogelijk volgens agroforestry³ principes. Daarnaast voegen we een voedselbosrand met inheemse soorten toe. We doen dit op basis van goede nationale en internationale voorbeelden. Ondertussen vernieuwen en verbeteren we deze voorbeelden op onze eigen manier. Zodat aan de Zanderijweg een voorbeeld ontstaat voor de regio.
- **Beroepsgerichte Keuzevakken / Leerwerktrajecten.** In samenwerking met VONK Castricum geven we invulling aan Leerwerktrajecten⁴ en Beroepsgerichte Keuzevakken die (voornamelijk) aansluiten bij het profiel Groen ("Opleiden voor een Groene Toekomst")⁵. We denken hierbij aan de volgende opties (selectie):

¹ Zie voor andere voorbeelden in Nederland <https://csanetwerk.nl>

² Op dit moment rekenen we met een wekelijkse bijdrage van € 25,- voor een gezin van 4 - we zijn hiermee een significant goedkoper alternatief dan de biologische opties in de AH of de EkoPlaza.

³ <https://www.wur.nl/nl/onderzoek-resultaten/onderzoeksprojecten-lnv/soorten-onderzoek/kennisonline/agroforestry-1.htm>

⁴ <https://www.platformsvmbo.nl/themas/leerwerktrajecten>

⁵ <https://www.vmbogroen.nl>

- Groei & Oogst⁶ (Teelt optimaliseren, gewassen oogsten, producten verwerken, bewaren en de kwaliteit beoordelen).
- Natuurlijk Groen⁷ (Agrarisch Natuurbeheer).
- Groei Voorbereiden⁸ (Met plantmateriaal omgaan, Plantmateriaal zaaien, planten en poten).

In het verlengde hiervan zou op termijn ook gekeken worden naar de invulling van een MBO leergang.

- **Kweekkas.** Om *De Zanderij* als Leerwerkplek goed te laten functioneren is een goede voorziening hiervoor een onlosmakelijk onderdeel van het plan. Daarnaast geven meerdere tunnelkassen *De Zanderij* de mogelijkheid om ook warmte minnende gewassen te telen - en de Leerwerktrajecten / Keuzevakken zo compleet (en lang) mogelijk aan te kunnen bieden.
- **Duurzame techniek en waterberging.** Op *De Zanderij* staat het gebruik van duurzame technieken voorop - bijvoorbeeld in de ontwikkeling van het leslokaal. In combinatie met de beoogde waterberging wordt *De Zanderij* een demonstratie van duurzaamheid en het gebruik van duurzame technieken. Voor de huidige generatie / community en als inspiratie voor toekomstige (op te leiden) generaties.

⁶ <https://www.platformsvmbo.nl/wp-content/uploads/2022/07/groen-keuzevak-7-groei-en-oogst.pdf>

⁷ <https://www.platformsvmbo.nl/wp-content/uploads/2022/07/Groen-keuzevak-13-natuurlijk-groen.pdf>

⁸ <https://www.platformsvmbo.nl/wp-content/uploads/2022/07/groen-keuzevak-6-groei-voorbereiden.pdf>

Samenwerking

De Zanderij wordt - met ondersteuning van de grondeigenaren van dit deelgebied - opgezet door twee ondernemende, biologische tuinders (verenigd in “Het Groente Genootschap”) en VONK Castricum. Waarbij eerstgenoemden verantwoordelijk zijn voor het dagdagelijkse beheer. Een korte toelichting op de twee partijen.

- **Het Groente Genootschap.** Wij zijn begin 2022 op een klein stuk land (ca. 1.000 m²) begonnen met het lokaal en biologisch verbouwen van groente en fruit. Wat begon als een experiment is uitgegroeid tot een onderneming; in het afgelopen seizoen hebben ca. 30 gezinnen wekelijks van onze groente gegeten (en staan evenzoveel gezinnen op de wachtlijst). We volgen een opleiding tot biologisch-dynamische tuinder aan de Warmonderhof, dé enige opleiding voor duurzaam boeren in Nederland. Wij wonen in Bakkum, op loopafstand van de Zanderijweg. Meer informatie over onze activiteiten [vind je hier](#).
- **VONK Castricum.** Vonk verzorgt vmbo-onderwijs vanuit het profiel Groen. Naast theorievakken, zoals Nederlands, Engels en wiskunde worden er lessen gegeven over planten, dieren, techniek en voeding. Tevens is er veel aandacht voor natuur, duurzaamheid en leefomgeving. Dit plan is in goed overleg met Erik de Boer (directeur) opgesteld. Meer informatie over VONK [vind je hier](#).

Maatschappelijk belang

De Zanderij draagt bij aan verschillende, maatschappelijk relevante uitdagingen. Hieronder worden de belangrijkste beschreven:

- **Agro-ecologisch landschap en meer dynamiek.** Het starten van de tuinderij op de Zanderijweg betekent dat het land er dynamischer uit zal zien - wisselende gewassen, inheemse bloemstroken en landschapselementen zoals heggen of takkenrillen. Met het realiseren van een agro-ecologisch landschap leveren we een bijdrage aan één van de grootste uitdagingen van deze tijd; het creëren van een duurzaam voedselsysteem.
- **Lokale voedselproductie op een unieke plek.** Wij geloven dat een plek als deze zo dicht bij de kern van het dorp, én aan de rand van het natuurgebied, een unieke plek is waar we de inwoners van Castricum bij uitstek kunnen betrekken bij lokale voedselproductie. Eigenlijk, zoals het vroeger ook gebeurde; de geschiedenis van de Zanderij met haar tuindersverleden, is volgens ons ook van cultuurhistorisch belang. Het behouden, al is het maar een klein stuk, van deze functie draagt bij aan de belevingswaarde van het landschap. Ondertussen kan een succesvolle *De Zanderij* een springplank zijn voor lokale uitbreiding naar andere plekken (en meer huishoudens).
- **Verduurzaming via onderwijs.** We laten zien dat voedselproductie hand in hand kan gaan met bodemherstel, het verhogen van de biodiversiteit en kan samenwerken met de natuur en de belevingswaarde van het landschap kan verrijken. Ondertussen bieden we plaats voor beroepsgerichte keuzevakken en leerwerktrajecten, waarmee we de opgedane kennis doorvertalen naar toekomstige generaties.
- **Lokale verbinding.** Boven op het mee kunnen delen in de oogst als deelnemer, biedt dit project de mogelijkheid voor Castricummers om zich te verbinden aan de doelstellingen van bodemherstel en het bijdragen aan een diverser ecosysteem. Ook voor niet-deelnemers is dit waardevol; gezien de plek en de voorbeeldfunctie van de tuin in Castricum.
- **Bodemverbetering en biodiversiteit.** We werken zonder bestrijdingsmiddelen, en met zo min mogelijk kerende groundbewerking om het bodemleven te behouden en te stimuleren.